

Meister Eckhart

Kalle Kasemaa

Saksa müstika kõrgajaks peetakse XIV sajandit. See oli ülemineku- aeg kõrgkeskajast hiliskeskajaga. See oli murranguline aeg, mida iseloomustas kõigepealt paavstide Innocentius III ja Gregorius IX võit ilmalike võimude üle ning seejärel aastakümneid kestnud vaimuliku ja ilmaliku võimu vaheline võitlus. Selle tulemusena said nähtavaks lõhed imposantses hierarhiselt ülesehitatud katoliiklikus kirikuhoones. Kerkis esile sektantlikke ja ketserlikke liikumisi ning taotlusi, mis üha valjuhäälselt nõudsid reforme kirikus. Sellega käisid kaasas kohutavad loodusõnnetused, maa- värinad ja üleujutused, taudid ja ikaldused, mille kannul” kõndis musta surma vari, mis tollal esmakordselt leidis kajastuse kristlikus kunstis nn surmatantsu näol. “Keskaja sügisega” oli möödas ka kõrgskolastilise teaduse õitse-aeg, mis oli saavutanud oma tipu Thomas Aquinatus “Summa theologica’s”. Kõrgskolastikat kandva ja valitseva filosoofilise realismi kõrval, mille järgi asjade tõeline olemus kätkeb nende liigimõistetes ning selliste üldmõistete kaudu on inimlikule mõistusele ligipääsetav, võitis filosoofiline nominalism üha enam maad. Oma skepsisega inimliku tunnetuse adekvaatsuse ja ulatuse suhtes pidas see üldmõisteid paljasteks nimetusteks (*nomina*), millele asjades ei vasta mingisugust olemist ontoloogilises mõttes. Olemist võis leida ainult asjades üksikult, ning mitte diskursiivse mõtlemise ja järeldamise abil, vaid ainult empiirilistest tähelepanekutest lähtudes, üksikute asjade kvaliteete ja hoiakuid mõõtes niga kirjeldades. Nominalismis võis

aimata juba moodsa loodusteadusliku mõtlemisele ning eksperimentidele tugineva tunnetuse ajastu saabumist. Hilisskolastiliste koolkondade ja voolude vahelises võitluses tuhmus religioosne tunne ja kogemus seda enam, mida enam see hilisskolastilises teoloogias ja filosoofias sai mõisteliste ja tunnetusteoreetiliste määratluste esemeks.

Sellel kriisiajastul murdis vajadus vahetu religioosse kogemuse järele kõige laiemates rahvahulkades ürgjõuliselt esile ning leidis endale tee mitmesuguses sektantluses ja müstikas. Keskaegne saksa müstika puhkes õitsele valuliselt pingsaks saanud disharmonia õhkkonnas siinpoolsuse ja sealpoolsuse vahel. Müstika aitas leevendada pingeid, sest müstika pakkus vastuoludele lahendust; müstika tõi Jumala inimestele uuesti lähedale, müstika kuulutas Jumala transtsendentsuse asemel tema immanentsust, tema tulemist inimese juurde ja inimesse *unio mystica* kogemuses.

Esimese müstilise teologi, Meister Eckharti näol saavutas saksa müstika kohe oma kõrgpunkti. Meister Eckharti elust ei ole teada palju. Eckhart sündis 1260. a paiku Hoheimis Gotha lähedal Tüüringimaal. Noorena astus ta dominiiklaste kloostrisse Erfurtis. Dominiiklaste ordu juhtkond pidi ilmselt juba varakult märkama Eckharti andekust õpetamisametile, sest ta oli siis juba kahes tähtsas ametis, kui tekkis tema esimene meile teadaolev saksakeelne teos: “Eristamise kõned”, “die der vicarius von turingen, der pryor von erdfortt, bruder eckhartt predigerordens mit solchen kindern geredett haud, die in diser rede fragten vil dings, da sie sassen in colaczionibus mit einander”. See raamat sisaldab kloostrivendadele söögilauas peetud ettekandeid ja vastuseid nende küsimustele, ning neis on vaieldamatult märgata hilisemale Eckhartile omast stiili ja mõtteid. Millal need kõned peetud on, seda ei ole täie kindlusega võimalik öelda, kuid arvatavasti XIII sajandi lõpul, kui Eckhart oli lõpetanud *studium generale* Kölni ülikoolis – kus ta ehk sai veel olla kuulsa Albertus

Magnuse õpilaseks – ning pöördunud tagasi Tüüringisse. Ei ole põhjust kahelda nende lauakõnede ehtsuses. Hilisemast kuulsast jutlustajast annavad neis kõnedes tunnistust nende keelepruuk, rütm ja stiil; ent “Kõnedes” kohtab ka juba neidsamu põhilisi mõtteid, mida Eckhart on esitanud oma hilisemates jutlustes. Mitmed neist mõtetest seisavad ühesuguses või sarnases sõnastuses nii “Kõnedes” kui ka müstiku kõige küpsemas ja olulisemas saksakeelses teoses, “Jumaliku lohutuse raamatus”.

Aastal 1300 saatis ordu juhtkond Eckharti õppima Pariisi ülikooli, mis oli tollase Öhtumaa vaimseks metropoliks. Kahe aasta pärast omandas Eckhart Pariisis magistrikraadi, olles enne seda *baccalaureus*’ena pidanud Pariisi ülikoolis loenguid Petrus Lombarduse “Sententside” üle. Pärast Pariisist tagasipöördumist valis Erfurti ordukapiitel 1303. a “Meistri” (= magistri) vastasutatud Saksi orduprovintsi esimeseks provintsiaaliks. Neli aastat hiljem omistati Meister Eckhartile teinegi kõrge tiitel: ta nimetati Böömi orduprovintsi generaalvikaariks. On oletatud, et Böömi vikariaadi ajal koostaski Eckhart oma kuulsa “Jumaliku lohutuse raamatu” Ungari kuningatarile Agnesele pärast selle isa, Austria kuninga Albrecht I mõrvamist aastal 1308. Kes loeb seda raamatut koos sellele lisatud jutlusega “Õilsast inimesest”, jahmub kõigepealtselle üle, et üht XIV sajandi naisterahvast lohutatakse ülimalt subtiilsete, abstraktsete ja raskesti mõistetavate spekulatsioonidega metafüüsilistel ja teoloogilistel teemadel. Meie jaoks nii kummalise ja arusaamatu tõsiasja seletust tuleb otsida selles, et Eckhart elavalt esindab siis platonistlik-neoplatonistliku mõtlemise jõulist traditsiooni, nii nagu see Platonist ja Plotinosest lähtudes Proklose, Pseudo-Dionysios Areopagita, Scotus Eriugena, viktoriaanide, Albertus Magnuse ja selle õpilaste kaudu oli levinud keskaegses Euroopas. Neoplatonistliku mõtlemise seisukohalt oli platonistlike ideede maailm, maise olemise täiuslike ja igaveste eeskujude maailm, mida ei kahjustanud kaduvus, ammutamatuks lohutuse allikaks kestvatele muutustele,

kaduvusele ja kannatustele alistatud inimese tarvis. Et see raamat pakkus lohutust ilmselt teistelegi peale kuningatar Agnese ning et selle keerukaid mõtteid ja raskeid spekulatsioone sugugi mitte alati piisaval määral ei taibatud, seda näitavad suured erinevused ja vead meieni säilinud käsikirjades, samuti aga seegi, et hilisemal Eckharti protsessil terve rida lõike sellest raamatust kahtlastena võeti erilise vaatluse alla.

Aastal 1310 taheti kuulsale Meistrile anda valitseda ka dominiiklaste orduprovints Lõuna-Saksamaal, ent frantsisklaste ordu poolt ähvardava konkurentsi sulustamiseks saatis dominiiklaste ordu generaalkapiitel Eckharti teist korda Pariisi ülikooli, seekord õppetoolile. Ei ole teada, kui kaua Eckhart Pariisi ülikoolis õpetas, kuid võib arvata, et seal pani ta aluse oma suurele, lõpetamata jäänud ladinakeelsele teosele “Opus tripartitum”.

Aastal 1314 on Eckhart Strasbourgis sealse dominiiklaste konvendi juhatajaks. Strasbourg ja Ülem-Reinimaa olid saksa müstika keskuseks pika aja vältel. Strasbourgi perioodil sai Eckhart jutlustajana tuntuks kaugel väljaspool Saksamaa piire, ning suur osa tema müstilistest jutlustest on kindlasti peetud sealsetes nunnakloostrites. Arvatavasti sel ajal hakkasid Eckharti kuulajad tema jutlusi kirja panema.

Umbes 1320. a paiku kutsuti Meister Eckhart Kölni ülikooli *studium generale* õppetoolile. Kölni tollaegne peapiiskop Heinrich pidas tollal innukat võitlust Reinimaal levivate sektidega, iseäranis begardide ja “Vaba vaimu vendadega”, ning 1326. a alustas ta Eckharti vastu inkvisitsiooniprotsessi usku kahjustavate õpetuste levitamise eest selle saksakeelsetes jutlustes. Kölnis toimetatud juurdluse materjalid on õnneks säilinud ning need sisaldavad peapiiskopi poolt kokku kutsutud juurdluskomisjoni kahe koosoleku protokolle, kus Eckhartile esitati seisukohavõtuks *resp.* kaitsmiseks 49 lõiku tema ladinakeelsetest teostest, “Jumaliku lohutuse raamatust” ning saksakeelsetest jutlustest; hiljem lisati neile veel 59 katkendit saksakeelsetest jutlustest.

Mõlemal istungil vastas Eckhart üksikasjaliselt talle esitatud süüdistustele ning seadis kahtluse alla kogu inkvisitsioonimenetluse tervikuna. Ta vastas, et oma ordu põhikirja järgi ei ole ta kohustatud vastust andma kellelegi peale Pariisi ülikooli ja paavsti, on aga omal tahtel siiski valmis aru andma, selleks et teda ei saaks süüdistada arguses. Ka on ta teadlik sellest, et ta on hulljulgelt ja tavatult kirjutanud ning kõnelnud ebatavalisest; kuid kõrgetest asjadest saab rääkida ainult kõrgete sõnadega, emfaatilise väljendusviisiga ja ülendatud hingega. Ta tunnistas, et ta võis eksida, ent mitte olla ketser, sest see on tahte suundumuse asi. Kui protsess pikale venis, pöördus Eckhart 24. jaanuaril 1327 protestikirjaga paavsti poole Avignoni ning 13. veebruaril esines kirikus avaliku seletusega, milles tunnistas oma valmisolekut avalikult rahva ees tagasi võtta oma õpetused, kui ta millegagi eksinud on. Ta toonitas, et paljust, mis ta öelnud, on valesti aru saadud, ning iseäranis tema lauseid “miski” kohta inimhinges, mida ta ise korduvalt on seletanud, on mõistetud vulgaarse panteismina. Kõik see aga ei aidanud. Pöördumine paavstliku tooli poole lükati tagasi põhjendamatuna. Eckhart reisis nüüd ise Avignoni ning kaitses end paavsti poolt kokku kutsutud juurdluskomisjoni ees, kelle käsutuses olid Kölnist kohale tellitud süüdistusmaterjalid. Ka paavstliku komisjoni otsused on säilinud. See komisjon vähendas Kölnis Meister Eckhartile inkrimineeritud artiklite arvu 28-le, millest 17 tunnistas ketserlikuks ja 11 ketserluses kahtlustatavaks *resp.* ebaselgelt sõnastatuks (paavst Johannes XXII bulla “In agro dominico” 27. märtsist 1329). 15. aprillil 1329 andis paavst korralduse, et Kölni peapiiskop teeks selle bulla oma piiskopkonnas teatavaks. Eckhart ei olnud sel ajal enam elus; bullas kõneldakse temast kui surnust, kes enne surma võttis tagasi kõik, mis tema teostes ja jutlustes apostliku tooli otsusega oli ketserlikuks, ekslikuks või usule ohtlikuks tunnistatud. Võib arvata, et Meister Eckhart suri 1327. ja 1329. a vahel Kölnis või Avignonis.

Meister Eckharti teosed jagunevad kahte rühma: ladinakeelsete tööd ning keskülemsaksakeelsete teosed. Ladinakeelsetest teostest tuntuim on kahtlemata autentne “Opus tripartitum” (“Kolmejaoline teos”), mille osad on: “Opus propositionum”, “Opus quaestionum” ja “Opus expositionum”. Säilinud on sellest põhiliselt kolmas osa, “Opus expositionum”, mis sisaldab kommentaare *Genesis*’e, *Exodus*’e, Saalomoni Tarkusraamatu ja Johannese evangeeliumi kohta, mõned jutlused Koguja ja Jeesus Siiraki raamatute üle ning nn *Opus sermonum*’i, st ladinakeelsete jutluste kontseptsioone. Teose kaks esimest osa ei ole säilinud, ja on kahtlane, kas Eckhart jõudis nad ka koostada; neist on olemas ainult proloogid, samuti proloogkogu teosele. Ei ole kindel, kas mõned “Quaestiones”, mis Eckhart kahel korral Pariisis viibides kirjutas, pidanuksid sisaldama “Opus quaestionum”is. Iseseisvate ladinakeelsete töödena on säilinud veel: “Collatio in libros Sententiarum” – avaettekannete loengutele Petrus Lombarduse “Sententiarum” üle, mis Eckhart pidas Pariisi ülikoolis magistri-kraadi saamiseks, “Tractatus super Oratione Dominica” – “Meie Isa” palve seletus, samuti jutlus püha Augustinuse auks (“Sermo die b. Augustini Parisius habitus”). Eckharti ladinakeelsete teosed on säilinud ainult mõnes käsikirjas, mis annab tunnistust sellest, et Meistri ladinakeelsetele töödele ei saanud osaks suurt levikut, kui mitte arvestada “Opus tripartitum”i väga olulist mõju Nicolaus Cusanusele.

Teistsugune on lugu Eckharti saksakeelsete töödega. Nendel põhinebki Meistri kuulsus ning just need esmajoones said talle saatuslikuks. On säilinud rohkem kui 200 käsikirja – mille arvestuste leidude tõttu võib veelgi kasvada –, mis sisaldavad jutlusi, traktaate ja väiksemaid osi Meister Eckharti töödest. Üheks põhiprobleemiks Eckharti-uurimises on nende käsikirjade autentsuse ja tekstikriitika küsimus. Tuleb arvestada, et Eckharti jutlused on säilinud ainult koopiatena kuulajate üleskirjutustest ning et neisse on sünenud tahtlikke ja tahtmatuid moonutusi,

välja jätte ja lisandeid, arusaamatusi ning teadlikke sõnastuse ja mõtete muutusi.

Juba ammu enne seda, kui Meister Eckhart usu "õõnestamise" pärast inkvisitsioonikohtu alla anti, pidi ta kuulma kaebusi selle kohta, et ta labastab kõrgelennulist skolastilist õpetatust, pakudes seda kirikukantsliilt lihtsale ja harimatule rahvale. Sellele etteheitele on ta vastanud oma "Jumaliku lohutuse raamatu" lõpul: "Kui õpetamata inimesi ei tohi õpetada, siis ei saa ükski kunagi õpetatuks... Sest seepärast õpetatakse õpetamatuid, et nad saaksid õpetamatutest õpetatuiks. Kui ei oleks midagi uut, siis ei saaks midagi vanaks." Ja kui mõni harimatu inimene peaks ütleva, et palju sellest, mis Eckhart selles raamatus ja mujal on kirjutanud, ei ole tõde, siis vastab Eckhart sellele, viidates Augustinuse "Pihtimuste" esimesele raamatule: "Mis ma võin parata, kui keegi seda ei mõista? Ja ta (= Augustinus) ütleb aga teisel, et see inimene armastab end liiga varjamatult, kes tahab pimestada teisi inimesi, et ta pimedus varjatuks jääks. Mulle on küllalt, et minus ja Jumalas on tõde, mis ma räägin ja kirjutan. Kes kepi näeb vette torgatud, sellele paistab kepp kõver, kuigi ta on täitsa sirge, ja see tuleb sellest, et vesi on tihedam kui õhk. Ja ometi on kepp iseendast õige ja mitte kõver, ja ka selle silmis, kes teda näeb ainult õhu selguses." Meister Eckhart ise teadis väga hästi oma sõnade hulljulgest ja oma mõtete kõrget lendu. Talle ei olnud tarvis selgeks teha, et ta räägib üle lihtsate inimeste peade, et ta võib nendes peades segadust esile kutsuda ning et teda suudavad mõista ainult vähesed kongeniaalsed vaimud: "Kui te saaksite minu südamega tunda, siis te saaksite aru, mis ma räägin; sest see on tõsi, ja tõde ise räägib seda", ütleb ta oma jutluses "Intravit Jesus in quoddam castellum". Sama mõttega, nimelt et ainult sarnast on võimalik ära tunda, lõpetab ta ühe oma sügavamaist ja hulljulgemaist jutlusist "Beati pauperes spiritu": "Kes seda kõnet ei mõista, see ärgu vaevaku sellega oma südant. Sest senikaua kui inimene ei ole selle tõe sarnane, senikaua ei saa ta

sellest kõnest aru. Sest see on varjamatu tõde, mis on tulnud otse Jumala südamest.”

Ja ometi: kui kõrge ta mõttelend ka ei oleks olnud, kui suurt segadust tema tavatud sõnad ka ei oleks põhjustanud, vastupandamatult pidi Eckhart kuulutama oma tunnetatud tõde, tõde, mille kohta ta on ütelnud, et see on nii üllas, et kui “Jumal peaks tõest ära pöörduma, siis tahaksin ma tõest kinni pidada ja hül-gaksin Jumala” (jutluses “Mulier, venit hora et nunc est”). See tõde tulvas Eckhartist vastupandamatu jõuga, nii et ta on ütelnud, et kui tema jutlusele ei oleks kuulajaid, peaks ta oma jutluse ka tühjale kirikule. See aga, mida Meister Eckhart oma saksakeelsetes jutlustes kuulajatele pakkus, ei olnud sugugi paljas skolas-tiline kateedritarkus. Eckharti kohta on öeldud, et tema suurus on just selles, et ta esitas kogu aeg ühtainust mõtet. See sügav ja ülev mõte, millest tulenevad ja millele on suunatud kõik teised, on mõte Jumala Poja sündimisest inimese hinges. Eckharti intuitsioon, *intuitus mysticus* andis talle tõdemuse, et inimhin-ge olemuslik tuum ja jumalik olemise aluspõhi peavad kuidagi moodi sarnased olema, et inimene ja Jumal oma olemiselt on piiratud mõistetesse mahutamatul ja sõnades öeldamatul kombel üksteisega seotud. Selle ühenduse laadi täpsustamine on ajendiks ja eesmärgiks Eckharti ontoloogilistele spekulatsioonidele ning tema mõistatuslikule õpetusele hinge ürgpõhjust.

Meister Eckharti metafüüsika ja psühholoogia üle on kirju-tatud palju, pikka ja segast juttu. Tundub, et praegu veel ei ole võimalik selgesti ja ühemõtteliselt kujutada Eckharti müstika spekulatiivseid põhialuseid. Võib-olla ei õnnestu kunagi leida vaieldamatult ühemõttelist tõlgendust Eckharti mõttesüsteemi-le. Sest vägagi erinevad Eckharti-käsitlused ja tõlgenduskatsed, mis enamasti on esitatud kirgliku radikaalsuse ja ühekülgsu-sega – nii nt võrdleb Arthur Schopenhauer Meister Eckhartit Buddhaga ning Ludwig Marcuse näeb temas radikaalseimat demütologiseerijat, “valgustajat” enne valgustusaega ja revolüt-

sionääri – näitavad, kui mitmetähenduslik on Eckharti mõtte- maailm ja kui kaugel me veel Eckharti vaimse pärandi paika- panemisest oleme. Senikaua, kui ei ole ligilähedaseltki lahenda- tud Eckharti teoste dateerimise küsimus, ei ole samuti võimalik kõnelda Meistri teoste sisemisest arengust ning seega tema pä- randi periodiseerimisest. Sissejuhatuseks neisse rohkettesse prob- leemidesse, mis on seotud Eckharti-uurimisega tänapäeval, võib soovitada Udo KERNi poolt väljaantud raamatut “Freiheit und Gelassenheit: Meister Eckhart heute”, München 1980, millest 2 artiklit on tõlgitud ka käesoleva väljaande tarvis. Ses raamatus on mitmeid tähelepanuväärseid artikleid Meister Eckharti vahe- korra kohta Aristotelese filosoofiaga, Eckharti skolastilise taga- põhja kohta, panteismist Eckharti müstikas, Eckharti tõlgenda- jast Nicolaus Cusanusest, Meister Eckharti panusest saksa keele kujunemisse, Eckharti-retseptisioonist uuemas saksa kirjanduses jt. Kõige uuematest uurimustest võib nimetada veel Kurt RUH, *Meister Eckhart*, München 1985.

Meister Eckharti keskülemsaksakeelseid jutlusi ja traktaate on uuemal ajal tõlgetena korduvalt välja antud, sest huvi selle suure müstiku vastu kasvab ja hõlmab praegusel ajal üha suuremaid hulki. Kaudselt annab sellest tunnistust seegi, et ainuüksi käesole- val sajandil on Meister Eckharti valitud töid vähemalt kuuel kor- ral antud välja erinevate tõlgetena tänapäevasesse saksa keelde; muukeelsed väljaanded on tehtud enamasti saksakeelsete tõlgete põhjal. Neist tähtsamad on H. Büttneri kaheköiteline rahvaväl- jaanne “Meister Eckeharts Schriften und Predigten” (Jena 1903, kordustrukid 1921 ja 1934); W. Lehmanni “Meister Eckhart” (Die Klassiker der Religion, Göttingen 1919) ning F. Schulze-Maizier “Meister Eckharts deutsche Predigten und Traktate” (3. trükk 1938). Kui olulised need tõlked ka ei oleks Meister Eckharti tutvustamisel kõige laiemale lugejaskonnale, on nad ometi mit- mes suhtes puudulikud. Nende suurimaks puuduseks on tõlke- vead ning arusaamatused Eckharti teoste sisu mõistmisel, mis

on seletatavad sellega, et nende tõlgete tegijad pole olnud eriharidusega germanistid või pole neil olnud küllaldast lugemust keskülemsaksakeelse tekstide alal. Selle tõttu kohtab neis tõlgetes kummalisi vigu, nagu nt Büttneril ja Lehmannil “eine Rose” pro “ein Ross” (algupärandis *ein ros*); Büttneril, Lehmannil, Schulze-Maizieril “Gott selber blickt in ihn” pro “in ihm glänzt Gott” (algupärandis *in ime blicket got*); kõigil kolmel “...uns da nun gehörig einzuschärfen” pro “uns damit beschütze” (algupärandis *uns diss gewarne*); kõigil kolmel “die hat er nicht wieder losgelassen, er wirkte grosse Dinge mit ihnen” pro “bei denen unterliess er es nie, grosse Dinge mit ihnen zu wirken” (algupärandis *die erliez er nie, er wohnte grôziu dinc mit in*); Büttneril ja Lehmannil “so hätten wir die Welt geschaffen, nicht er” pro “dann erst hätten wir alles getan und nicht eher” (algupärandis *sô hête wir elliu dinc getân, unde niht êr*); Schulze-Maizieril “du sollst nicht gross erwägen” pro “du sollst nicht hoch anschlagen” (algupärandis *du solt nit gross wegen*, kusjuures “wegen” esineb keskülemsaksa keeles tugeva ja nõrga verbina); samas tõlkes “denn eben daran soll der Mensch auch erproben, wie fern oder wie nah er Gott sei” pro “...soll der Mensch erkennen, wie fern...” (algupärandis *sol der mensch pruefen, wie verr...*). Seda loetelu saaks muidugi suvaliselt pikaks venitada, kuid esitatud näitedki räägivad ilmekat keelt. Nimetatud tõlgetest kõige usaldusväärsemaks, kõige enam algupärandi sõnastust järgivaks ja seega kõige pretensioonitumaks on peetud Lehmanni tõlget, ent seegi pole vaba vigadest ja arusaamatustest, millest ehk kurioossem seisab lk 227: “(dass der Engel sich als unwürdig ansah,) Gottes Mutter zum Weibe zu nehmen” pro “dass er Gottes Mutter beim Namen nennen sollte” (algupärandis *daz er gotes muoter nemen solte*, kusjuures sõnast “nimetama” on paralleelvormid *nennen, nemmen, nemen*).

Peale mainitud on saksa keeles uusima tõlkena ilmunud Josef QUINTi “Meister Eckhart: Deutsche Predigten und Traktate”, München 1963. Selle väljaandja on praegusel ajal üks parimaid

Eckharti-tundjaid, kes poole sajandi vältel on tegelenud saksa müstika ning eriti just Meister Eckharti uurimisega. J. QUINTi sulest on ilmunud mitmeid raamatuid Meister Eckharti saksaakeelsete jutluste tekstoloogia kohta, ning J. QUINT oli ka Eckharti saksaakeelsete teoste teadusliku väljaande algatajaks. Ta on osanud oma tõlkes jääda algupärandi sõnastuse lähedale, mõjumata seejuures arhailiselt, ning püüdnud tänapäevase saksa keele süntaksi võimaluste piires anda edasi Eckharti lausestust, ilma et ta oleks jäik ja paindumatu. Käesolev Meister Eckharti traktaatide eestikeelne väljaanne on suuresti saanud innustust J. QUINTi täpsetest ja nauditavatest tõlgetest.

Käesolevate tõlgete kohta: “Jumaliku lohutuse raamatu” ning jutluse “Õilsast inimesest” on tõlkinud prof. dr. Uku MASING 1920-te aastate lõpul (1929?), võttes aluseks Ph. Strauchi keskülemsaksakeelse väljaande “Meister Eckharts Buch der göttlichen Tröstung und Von dem edlen Menschen” (Bonn 1910; 1952 ilmus sellest J. Quinti toimetatud uusväljaanne, kus on võetud arvesse mõningaid hiljaaegu leitud käsikirju); “Eristamise kõned” tõlkis käesoleva ülevaate kirjutaja E. Diederichi keskülemsaksakeelse tekstiväljaande “Meister Eckharts Reden der Unterscheidung” (Bonn 1913) põhjal. Väljaandja on teadlik Meister Eckharti tekstide tõlkimise raskustest, ning ei ole sugugi võimatu, et eestikeelsetesse tõlgetesse on lipsanud samasuguseid moonutavaid vigu, nagu neid on loeteldud uuemate saksa tõlgete juures. Ent ometi on Eckharti eesti keelde tõlkija soodsamas olukorras: tal ei ole ohtu püüda mõista keskaegset teksti tänapäevasest keelekasutusest lähtudes, nii nagu see paljudel saksaakeelsete tõlgete tegijatel ilmselt on olnud. Seepärast on algteksti sõnade tähendust hoolikalt kontrollitud vastava sõnaraamatu najal, vajaduse korral konsulteerides suurepärase lingvisti prof. dr. U. MASINGuga või kasutades J. QUINTi tõlke abi. Raskusi on valmistanud mitmete Eckhartil terminitena kasutatud sõnade tõlkimine, nagu nt *eigenschaft* ning *mit resp. äne eigenschaft*,

samuti *inbilden* resp. *ûzbilden* resp. *üverbilden* resp. *widerbilden* jt. Nende tõlkimisel on püütud võimalust mööda kasutada ühte ja sama eestikeelset vastet, kuid kõigil juhtudel see muidugi ei ole õnnestunud. Sõna *wesen*, mis Eckhartil vastab skolastikute ladinakeelsele terminile *esse*, aga samuti sõnadele *essentia* ja *existentia* – kuigi ta vahel tarvitab *essentia* jaoks sõnu *wesenheit*, *wesunge* – on tõlkes enamasti edastatud sõnaga “olemine” ning selle sisuks on reeglipäraselt skolastilise filosoofia “tõeline” või “olemuslik” olemine, st inimese ja asjade spetsiifiline olemisviis ning mitte paljas eksistents. Tõlkes on püütud võimalust mööda säilitada ka algupärandi lausestust, sest paljudel puhkudel ei ole Eckharti mõtte sõnastus nagunii selge ning sel juhul tähendaks ebaselge teksti lausestuse muutmine ühtlasi juba selle tõlgendamist. Eckharti tõlgendusi aga on olnud leegion, ning tõlkija ei taha omalt poolt pikendada nende rida. Käesolevate tekstide väljaandja loodab – tõlgete kohmakusest hoolimata –, et nad suudavad heasoovlikult meelestatud lugejas äratada mõistmist kristliku müstika tarvis ning tuua talle lähedale üks suurimatest müstilistest teoloogidest maailmas. Ning veel korda andes sõna Meistrile endale: “Armas helde Jumal, kes on tõde ise, andku mulle ja kõigile neile, kes seda raamatut loevad, et me võiksime tähele panna tõde iseendas”.

Kalle Kasemaa, 1989